

Hogyan készítheti fel a fordítóképzés a hallgatókat egyházi szakszövegek fordítására?

**Beszámoló a KRE Szakfordító szakmai napról
(2024. február 9. online)**

A fordításoktatási szakmai nap hagyománya 2000-ben indult a Gödöllői Szent István Egyetemen. 2007-óta a Károli Gáspár Református Egyetem ad otthont a kezdeményezésnek. A szakmai napok fő szervezői az Anglisztika Intézet Fordítástudományi Kutatócsoportjának tagjai: Adorján Mária, Kovács Tímea és Dróth Júlia. Idén az ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola Fordítástudományi Doktori Programjának két PhD hallgatója is aktívan járult hozzá a konferenciaszervezéshez, Macsáriné Szegedi Eszter és a beszámoló szerzője, Szentirmay Piroska, akik a szakmai nap kerekasztal-beszélgetésének nemcsak szervezői, hanem moderátorai is voltak.

A konferencia központi témája 2024-ben az egyházi szövegek és műfajok fordítása volt, ami köré három téma csoportosult. Az első ilyen kérdéscsoport arra irányult, hogy miként készíthetik fel a leendő fordítókat a fordítóképző intézmények az egyházi szövegek fordítására. Ehhez kapcsolódóan a konferencia kezdeményezői arra is kíváncsiak voltak, hogy milyen célnyelvi normák, nyelvstratégiai elvek, (utó)szerkesztési elvárások és gyakorlatok jellemzőek az egyházi szövegekre. Majd a kérdések gyakorlati megközelítése érdekében a konferenciaprogramban egy kerekasztalbeszélgetés is szerepelt egyházi kiadványokat gondozó könyvkiadókkal, amely során az érdeklődők betekintést nyerhettek a kiadók munkájába az idegen nyelvekről fordított kiadványok kapcsán.

A konferencia központi témája kortalannak tűnhet, különös korszerűségét, aktualitását két szempont is adja: egyrészt a Károli Gáspár Református Egyetemen már nagy hagyományokkal futó szakfordítói és műfordítói specializáció, aminek az egyházi műfajok fordítása is része; másrészt a Fordítástudományi Kutatócsoport korábbi kutatásai és a tavalyi év tematikájának folytatásaként, a mesterséges intelligencia térnyerése, ami a nyelvi közvetítésben különösen is erősen érezteti a hatását.

Az online konferenciához majd 40 érdeklődő kapcsolódott. A program három egymást követő szekciójában összesen hét előadás, egy kerekasztalbeszélgetés és egy videóüzenet szerepelt.

A konferenciát Horváth Géza, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja nyitotta meg, megköszönve a szervezőmunkát az Anglisztika Intézet Fordítástudományi Kutatócsoportjának. Hangsúlyozta, hogy az idei szakmai napnak az az egyik legfőbb jelentősége, hogy számos intézmény képviselteti magát, köztük a Wycliffe misszió is. Méltatta a konferencia tematikáját, különösen érdekesnek tartva azt a kérdést, hogy mit is nevezünk egyházi szövegnek, hogyan lehet a hallgatókat felkészíteni a szakrális szövegek fordítására. Mivel a szakrális szövegek

alatt nemcsak a Bibliát értjük, hanem minden további egyházi szöveget is, ezeknek a fordítása valóban speciális és szerteágazó ismereteket követel meg a fordítótól, aki a modern kor kihívásai közepette dolgozik.

A megnyitó után a szakmai nap programját Kovács Tímea, a KRE Anglisztika Intézet Fordítástudományi és Szaknyelvi Kutatócsoportjának nevében ismertette, egyben a délelőtti szekció első előadója is ő volt. A *Nida fordítási normái és mai kérdéseink* címet viselő elméleti szekcióban három előadás hangzott el a KRE oktató-kutatóinak előadásában.

Kovács Tímea *Ember vs. gépi fordítás: egy magyar–angol utószervezés tapasztalatai Nida (1964) alapműve alapján* címmel tartott előadásában azt a kérdést vetette fel, hogy jelentős tényező ellenére milyen korlátjai lehetnek a gépi fordításnak és a mesterséges intelligenciának a fordítás területén, milyen fajta szövegek fordítására alkalmas. Elméleti keretben vizsgálva a fordítást, és a bibliafordításokhoz részben kapcsolódó példák alapján az előadó a mesterséges intelligencia használatán keresztül mutatta be, hol tart most a fordítópiac és mit várunk el korunk szakfordítóitól. Előadásában beszélt arról, hogy a fordítástudomány vitathatatlanul kiemelkedő alakja, Nida hogyan vélekedett a maga idejében a mesterséges intelligenciáról, mi mit tudunk a mesterséges intelligencia korában hasznosítani Nida nyelvészeti megközelítéséből.

Bár a neurális hálózatok fejlesztése óriási léptékben halad, még mindig vannak területek és szövegtípusok, amelyek esetén a gépi fordítás nehézségekbe ütközik. Nida is lehetségesnek tartotta, hogy a gépi fordítás képes lesz bizonyos típusú, rutinszerű szövegek „alacsony színvonalú” fordítására. A gépi fordítás határait a nyelven kívüli területeknél húzta meg, mondván, hogy „a memória nem egyenlő az empátiával, és a sebesség nem helyettesíti az esztétikai érzéket” (Nida 1964: 263–264). Nidához hasonlóan, Heltai (2014) is a kommunikáció általános szabályaira épülő folyamatként tekintett a fordításra. A PACTE csoport által meghatározott kompetenciákat sorra véve világitott rá, miben különbözik a gépi fordítás a humán fordítástól. Az előadásban szereplő konkrét bibliai versek példáin keresztül az előadó kiemelte, hogy a gépi fordítás kapcsán folyamatosan újra kell gondolni, mire alkalmasak ezek az eszközök.

A második elméleti előadást szintén a KRE BTK oktató-kutatója, M. Pintér Tibor tartotta *A szociolingvisztikától a funkcionalizmusig. Néhány gondolat a bibliafordítás elméleti keretének változásáról* címmel. Az előadás sorra vette azokat az irányzatokat, amelyek a 20. században különböző megközelítésben definiálták a fordítást. Nida a szociolingvisztikai aspektusokat hangsúlyozta, Sperber és Wilson, valamint Gutt a kognitív aspektusokat, Vermeer és Nord pedig a funkcionalista, míg Toury a leíró megközelítést. A bibliafordításra is többféle definíció létezik. Mivel a bibliai és szakrális szövegek kulturálisan beágyazottak, az ilyen típusú szövegek esetén a fordítónak számos készséggel kell rendelkeznie a jó minőségű fordításhoz.

Nida a misszionáriusi cél elérésére koncentrált, a célkultúrához illeszkedő fordítási megoldások mellett érvelt. Nida dinamikus modelljével szemben a funkcionális megközelítésben már a kommunikációs szándék, a szövegtípus és a fordítási stratégiák kaptak nagyobb hangsúlyt, de még mindig az olvasó szempontjából megközelítve a fordítói munkát.

A 70-es és 80-as években előtérbe kerültek a kognitív, illetve szociokulturális megközelítések, valamint a kommunikációelmélet és a pragmatika. Sperber és Wilson

relevanciaelméleti megközelítését Gutt vezette be a bibliafordítás területére, ami a célnyelvi olvasó háttértudására koncentrált, és az optimálisan feldolgozható szövegek létrehozására helyezte a hangsúlyt. A bibliafordítás terén is érvényesült Vermeer szkoposzelmélete, amely szerint a fordítónak a szöveg funkciójára kell koncentrálnia. A funkcionalista megközelítés tágabban értelmezi az ekvivalencia fogalmát és a funkcionális ekvivalencia elérését helyezi a fordítás középpontjába. A 20. század vége felé már a leíró nyelvészeti megközelítés jelenik meg a bibliafordításban, többféle módszer érvényesül aszerint, hogy az olvasót mennyiben szolgálja ki a fordítás. Egy-egy szót a kontextustól függően más-más jelentésében lehet visszaadni, másságuk az értelmezéstől függ és attól, hogy mennyire van szükség az eredeti jelentés megőrzésére. A bibliafordítás folyamatának köszönhetően tehát nagyon nagy különbségek figyelhetők meg ugyanannak a szövegnek a különböző fordításai esetén.

A délelőtti szekció harmadik előadója Pecsuk Ottó a Magyar Bibliatársulat főtítkáráként beszélt *Az ökumenikus bibliafordítás célkitűzései és kihívásai az első próba-fordítások alapján* címmel. Előadásában bemutatta az ideális bibliafordításra vonatkozó szempontokat, amelyeket a fordítás tervezése és kivitelezése során igyekeznek követni. Ezek a szempontok jórészt Nida irányelveire épülnek, de a Bibliatársulat saját gyakorlati tapasztalatait is tartalmazza. Ezek az ökumenikus fordításokra is érvényesek, kiegészülve az ökumenikus aspektussal. Ilyen irányelvek a lehetséges hibák felmérése, illetve nagyon fontos egy háttérdokumentum (Brief) elkészítése, amely minden irányelvet tartalmaz, deklarálja és biztosítja a következetességet, segíti a viták eldöntését, tisztázza a felelősségi köröket. Egy következő szempont a fordítócsoport felépítése, ami többféle gyakorlatra épül. Ennek részeként kialakul, hogy kik végzik az ellenőrzéseket, milyen kiegészítő személyzet segíti a bibliafordítást. A szentírási könyvek fordításának sorrendjét is előre meghatározzák a Briefben, valamint a fordítási egységeket, amelyek nem csak egy verset, hanem több verset is felölelhetnek.

Mivel az ideális és ökumenikus fordítás között nagyon sok az átfedés, fontos az irányelvek követése az ökumenikus bibliafordítási munkálatok során is, kiegészülve a közérthetőség igényével, az új- és ószövetségi alapszövegek kiválasztásával. Rögzíteni kell a kánon kérdését, a közös egzegetikai alapokat, következetesnek kell lenni a tulajdonnevek használatában, s majd egy későbbi munkafázisban a bevezetések és kereszthivatkozások is közösen kerülnek megfogalmazásra, kialakításra. Mivel a bibliafordításban közreműködők kapcsán a protestáns hagyomány teljesen eltér a katoliktól, a két gyakorlat között egy áthidaló megoldást szükséges alkalmazni. A kiadói munkára vonatkozóan is még több modell közül kell majd választania a Bibliatársulatnak, hogy katolikus és protestáns kiadók közös kiadása lesz-e, vagy ugyanannak a szövegnek külön katolikus és külön protestáns kiadók általi kiadása az ökumenikus Biblia, amelyekben a jegyzetek eltérhetnek. Így majd egy további döntéstől függ a szerzői jog és az imprimatur kérdése is.

A *Milyen nyelvstratégiai elveket követhetnek a szerkesztők, utószerkesztők?* címet viselő második délelőtti szekció első előadását a Nyelvstratégiai Intézet képviselőjében Eöry Vilma *A fordításszöveg nyelvstratégiai értéke* címmel tartotta. Előadásában a nyelvstratégiáról és a nyelv szabályozásáról beszélt, valamint arról, hogy mire van szüksége a fordítónak a nyelvstratégiai szempontból „előremutató” fordításszöveg létrehozásához. A nyelvstratégia olyan cselekvési terv, amely a jelenre és a közeljöv-

vőre vonatkozik, ugyanakkor a nyelv távolabbi jövőjének biztosítását is megcélozza. A törvények tiltással igyekeznek a veszélyeztetett nyelveket védeni, a nyelvstratégia viszont figyelemmel van a nyelvhasználat különböző területeire, a nyelvhasználatban rejlő lehetőségekre. A magyarságnak van egy ilyen átfogó nyelvstratégiája, azonban szabályozó erővel nem bír.

Ahhoz, hogy a fordító nyelvileg helyes fordításszöveget hozhasson létre, szüksége van az általános anyanyelvi kompetenciákra, értenie kell a fordított szöveg (szak)területéhez. Az egyik legnehezebb feladat a szakterületi terminológia megfeleltetése az anyanyelven. A fordított szöveg azonban nemcsak szakszavakból áll, a szöveg többi elemének esetén is előfordulhatnak szóhasználati problémák a kulturális és nyelvhasználati különbségek miatt. Ezért a fordítónak konzultálnia kell a terminológiai szótárakat, adatbázisokat, az általános szókincs szótárait, a nyelvtan alapidokumentumait, a stilisztikai, szövegteni alpműveket, de további segédeszközöket is, mint a nyelvművelő kézikönyveket, kézi-szótárokat, valamint szövegtankönyveket. A Nyelvtudományi Kutatóközpont honlapján is rendelkezésre állnak szövegtankönyvek, ahol szavakat, szófordulatokat is kereshetünk szövegtankönyvekben, ami stílus és a regiszter megfelelő kiválasztásában. Az idegen nyelvről anyanyelvre fordítás önmagában is nyelvstratégiai jelentőségű folyamat, anyanyelvi szempontból mindenképpen óriási érték, amikor a célközönség az idegen nyelv helyett anyanyelven juthat ismeretekhez. A fordítások mindig hatnak az anyanyelvre, s ez a hatás akkor különösen feltűnő, ha rossz a fordítás, figyelmetlenségből vagy a forrás-, illetve a célnyelv megfelelő szintű ismeretének hiányából fakad. A nyelvhelyesség azért is felelősséggel jár, mert esetenként téves tartalmakat közvetíthet vagy pedig olyan nyelvi forma kerül a köztudatba, amely hibás, de a hiba ellenére elterjed, rögzül.

A délutáni szekció második előadásában a Nyelvtudományi Kutatóközpont kutatócsoport-vezetője, Ludányi Zsófia beszélt a *Fordított szövegek nyelvi problémáiról – a nyelvi közönségszolgálati munka tükrében*. Az előadás első részében bemutatta a nyelvi közönségszolgálat munkáját: miként értelmezik a nyelvi helyénvalóságot mint mérlegelési szempontot; milyen társadalmi háttérrel és motivációval rendelkeznek azok, akik a közönségszolgálathoz fordulnak. Az előadás a közönségszolgálat adatbázisából vett néhány eset bemutatásával zárult.

A fordítások és a gépi fordítások utószerkesztése során számos nyelvi problémával szembesülnek a fordítók, szakemberek. A helyes nyelvi forma megválasztásában kulcsszerepet játszik a kontextus, a közlés helyzetének ismerete. A kontextust meghatározza a beszélők közötti viszony, a közlés célja, a helyszín, a kommunikációs csatorna természete, a szöveg típusa és műfaja, de a résztvevők világról alkotott tudása is. A helyes nyelvi forma arról is felismerhető, hogy „belesimul” a szövegbe, nem feltűnő. Ha mégis kiemelkedik a szövegből, lehet ez a szerző szándéka szerinti nyelvhasználat is (Lanstyák 2020).

Sokan, akik hivatásszerűen foglalkoznak nyilvánosan elérhető, nagy közönségnek szóló szövegek írásával, fordításával, lektorálásával, a közönségszolgálathoz fordulnak egy-egy felmerülő probléma esetén. A kérdések több mint 80%-a vonatkozik helyesírási dilemmára, a többi nyelvhasználati választásokra. A fordított szövegek esetén a helyesírási norma közvetítése a cél, nagyon sok fajta probléma merül fel a nyelvhasználatban, amikor a kérdés tisztázása nem csupán normaközvetítés. Ilyenkor a cél a helyzetnek megfelelő helyes nyelvi forma kiválasztása a rendelkezésre álló nyelvi

adatok alapján. Az egyházi szakszövegek fordítása kapcsán is előfordulnak kérdések a közönségszolgálatnál.

A HUN-REN NYTK nyelvi közönségszolgálatához forduló fordítók, lektorok számára alulról felfelé, a beszélők nyelvi problémáira építve és a nyelvhasználók új nézőpontjait bevonva keresik a megoldást. A nyelvi problémák megvitatásában és kezelésében már nem a normatív szemlélet az uralkodó, megnőtt a valós nyelvi adatok, azaz a korpuszadatok jelentősége, illetve a nyelvtechnológiai eszközök szerepe.

A délelőtti második szekció zárásaként egy *kerekasztal-beszélgetésre* került sor, amelyre nemcsak a jelentősebb, hanem a kisebb katolikus és protestáns egyházi kiadványokat gondozó könyvkiadók kaptak meghívást. A résztvevők között Nagy Gábor és Scholz Éva igazgatók képviselték az *Encián Kiadót*, Herjeczki Kornél igazgató a *Harmat Kiadót*, Galsi Árpád igazgató a *Kálvin Kiadót*, Miklósné Székács Judit vezető szerkesztő, fordító a *Luther Kiadót*, Farkas Olivér igazgató és Kránitz Mihály PPKE-HTK tanár-szerkesztő egyetemi tanára, fordító és lektor a *Szent István Társulatot*, Kuzmányi István igazgató-főszerkesztő a *Magyar Kurír – Új Ember Kiadót* és Paksy Eszter szerkesztő az *Új Város Kiadót*. A beszélgetést a Károli Gáspár Református Egyetem szakfordítói és műfordítói képzésének oktatói kezdeményezték, a képzés története során először fordult elő, hogy az egyházi kiadványokat gondozó kiadók képviselői gyakorlati szempontból osztották meg tapasztalataikat a szakterülettel kapcsolatban. A beszélgetés olyan kérdésekre koncentrált, hogy az egyházi kiadványok fordításainak elkészítéséhez milyen szempontok alapján választják ki a fordítókat, milyen szakmai háttérrel, képesítéssel rendelkeznek ezek a fordítók, valamint, hogy mi a fordítandó, kiadásra szánt szövegek funkciója, műfaja, mire érdemes a hallgatókat felkészíteni. A szakmai nap tematikájához illeszkedően azt is megvitaták a résztvevők, hogy mennyire érzékelhető az új technológiák térnyerése az egyházi szakterületen megrendelt fordítások kapcsán, segít(het)i-e az egyházi fordítók munkáját a gépi fordítás, a mesterséges intelligencia alkalmazása.

A beszélgetés során számos területen azonos megközelítésről számoltak be a kiadók vezetői, amelyek a fordítás gyakorlatával, a szakterületi elvárásokkal hozhatók leginkább összefüggésbe. Nagy különbségek a kiadók profiljából, tevékenységük volumenéből fakadnak, de a közös nevező mindenhol a fordító személye, akinek a modern technológiák térnyerése ellenére még mindig alapvetően szüksége van azokra a humán készségekre, amelyek nyelvi kompetenciájának, szakterületi jártasságának, fordítói tevékenységének szilárd alapjait adják, s amelyek folyamatos újragondolása, fejlesztése elengedhetetlen.

A délutáni szekció első előadását Szilágyiné Kósa Anikó, a KRE BTK szakfordítói képzésének oktatója tartotta *Mennyiben segít a gépi fordítás az egyházi szövegek fordításában? (Német–magyar esettanulmány)* címmel. A szakfordítói szemináriumokon a hallgatók többnyire egyházi tematikájú szövegekkel találkoznak, amelyekre jellemző a felekezeti sokszínűség. Nyomtatott és digitális segédeszközként használják Keresztes András Német-magyar teológiai és egyházi szakszótárát, valamint Erdős Attila és Kiss Gábor Vallási szavak kisszótárát. A szakfordítói szemináriumokon azt is figyelembe kell venni, hogy a német nyelvterület nemcsak nyelvi szempontból, hanem felekezeti szempontból is változatos képet mutat. Az előadásban bemutatott esettanulmány azt vizsgálta, hogy egy egyházi-teológiai témájú színvonalas ismeretterjesztő szöveg gépi fordításában milyen problémák jelennek meg, milyen részekenél elengedhetetlen az utó-

szerkesztés, lektorálás. A gyakorlat azt a célt szolgálta, hogy a hallgatókat érzékenyítse a gépi fordítások kapcsán, mit kell javítani, mire képes a gépi fordító. A szöveg értelmét zavaró félrefordítások, a metaforikus kifejezések, az eseti jelentésű összetett szavak, az egyházi terminológia, a tulajdonnevek kapcsán merültek fel súlyos problémák. Ezek a nyelvi elemek humán fordító esetén egyértelműen értelmezhető utalások lennének egy kontextuális ismeretre. Bár gyakran szó szerint lehet ezeket fordítani, sokszor a kontextus miatt már a szó szerinti fordítás nem megfelelő. Tehát nemcsak az egyházi terminológia esetén kellett számos pontatlanságot javítani a gépi fordításokban, hanem voltak olyan kifejezések, amelyekkel a gépi fordítás egyáltalán nem tudott mit kezdeni.

Az esettanulmány tanulságai szerint a gépi fordításnál számos probléma merült fel a célnyelvi szöveg minősége kapcsán, elengedhetetlen a lektorálás és utószerkesztés, mert a gépi fordítás nem kezeli megfelelően a felekezeti különbségeket és a teológiai terminológiát, valamint értelmezési hiányosságok jelentkezhetnek, amelyek humán javítást tesznek szükségessé.

A konferencia programjában előadóként is részt vettem az tolmácsképzés szempontjából kapcsolódva a tematikához. *Hogyan készítheti fel a fordító- és tolmácsképzés a hallgatókat egyházi tolmácsolásra?* címmel tartottam előadást, amelyben az egyházi kontextusban dolgozó tolmácsok képzésére irányuló különböző programokat mutattam be a nagyvilágból. Ezek közül az egyik leginkább intézményesített formában megvalósuló képzés Koreában folyik, ami három alappillérré épül. A folyékony beszédprodukción fejlesztő tolmácsolási gyakorlatok és a tartalmi hűséget elősegítő szakterületi ismeretek mellett a hallgatók hitéleti előmenetele is a program része, dícsőítések, imaalkalmak és elmélkedések segítségével.

A katolikus egyházon belül is több, különböző példát találhatunk. Az egyik ilyen tanfolyam mindig egy konkrét egyházi eseményre készíti fel a nyelvi közvetítőket, mint amilyen például a Világifjúsági Találkozó volt 2016-ban Krakóban, vagy 2019-ben Panamában. A képzés kettős fókuszú: egyrészt a szinkrontolmácsolási stratégiákra és technikákra koncentrál, másrészt az egyházi terminológiai pontosságra és a vallási üzenet átadásának módjára. Egészen más megközelítés szerint készíti fel a nyelvi közvetítőket a katolikus egyházhoz tartozó Fokolaré mozgalom, amely kapcsán nem beszélhetünk fordító- és tolmácsképzésről, inkább teológiai képzésről, nem a nyelvi készségek, hanem a dogmatikus ismeretek elmélyítése a hangsúlyos. Az utolsó példa egy arizonai pünkösdista közösségben készíti fel a képzetlen tolmácsokat a templomi szolgálatra. Ez a tolmácsstanfolyam személyre szabva foglalkozik a tolmácsjelölttel és öt alappillérré épül: a nyelvismeretre, a tolmácsolás elméletére és gyakorlatára, valamint a Biblia tanulmányozására, az alapvető terminológia elsajátítására. Az ötödik alappillér a lelki aspektusra helyezi a hangsúlyt, hogy a tolmács képes legyen a Szentlélekkel együtt dolgozni.

Az előadásban a magyar piaci helyzetről is képet kaphatott a hallgatóság két online kérdőíves felmérés adatainak összehasonlításával. A válaszok alapján kiderült, hogy a liturgikus nyelvezet, az egyházi terminológia, a Biblia ismerete jelenti a legnagyobb kihívást ebben a kontextusban, ahol a tolmácsok nagyon eltérő motivációk alapján vállalnak megbízást.

A konferencia utolsó programpontjaként a *Wycliffe Bible Translators* Vanuatu szigetén élő két munkatársa, Greizer Miklós és Greizer Zsófia beszélt a *Mai misszioná-*

riusok fordítási problémáiról. A házaspár 9 éve él Vanuaton, ahol szentíráshasználati feladatokat látnak el. Bibliafordítási feladatokban kisebb mértékben vesznek részt, eddig a Jónás és a Ruth könyvének netvár nyelvre történő fordításában működtek közre. Netvár nyelvre már 1902-ben és a 2000-es években is készültek bibliafordítások. Vanuatu 108 nyelve közül eddig 19 nyelvére készült el az Újszövetség fordítása, kettőre a teljes Biblia és további háromra még folyamatban van. A nyelvek és a bibliafordítások helyzetét az utóbbi időkben az internet térnyerése befolyásolta a legjobban. Okostelefonnal szinte mindenki rendelkezik, így a magyar misszionáriusok készítettek egy okostelefonos alkalmazást, amelyet a helyiek még az istentiszteleteken és egyéb bibliahasználati alkalmakkor is használnak.

A nyelvi rendszerek közötti különbségek számos esetben okoznak fordítási problémát a bibliafordítók számára, valamint az, hogy az olvasásnak sincs kultúrája a szigetvilágban, mivel a nyelvek többségének esetén nem beszélhetünk írásbeliségről. Így az a mód, ahogy egy-egy dolgot az írott Bibliában ki tudunk fejezni, a szóbeli kommunikációra épülő kultúrákban ez számos esetben nem lehetséges, de legalább is problémába ütközik. A bibliafordítások kapcsán az is felmerül, hogy mi legyen a fordítás célja a nyelv szempontjából, a nyelv megőrzése vagy az, hogy minél többen megértsék, vagy hogy miként válasszák ki a célközönséget. Mérlegelik azt is, hogy a fordító személye hiteles, erkölcsös tagja-e a közösségüknek, hogy szükséges-e minden nyelvre lefordítani, vagy elegendő egy nyelvre, és a további nyelvekre csak adaptálni. Mennyire fogadják el a különböző felekezetek, népcsoportok az adott fordítást. Mindezeknek a kérdéseknek a tisztázása után indulhat a tényleges fordítói munka, amiben ma már egy számítógépes szoftvert is használnak a bibliafordítók. A munka folyamatos, a Wycliff Bibliatársulat mindig nyitott újabb és újabb missziós elhivatottsággal rendelkező tag fogadására.

A konferencia zárásaként Kovács Tímea Eöry Vilma előadásából idézve foglalta össze az előadások tanulságát, miszerint minden fordítás nyelvstratégiai tett, a fordítóknak óriási felelőssége van, amikor a nyelvvel hivatásszerűen foglalkoznak, akár humán fordítóként, akár a gépi eszközöket igénybe véve, mert a fordítás is mindenképpen hat a nyelvre. Ehhez szükséges a fordítóképzések programjainak folyamatos fejlesztése, amelynek köszönhetően a hallgatók piacképes tudással kerülnek ki a munka világába. A szakmai napon elhangzottak elméleti és gyakorlati szempontból járulhatnak hozzá a képzési programok fejlesztéséhez, a konferencia szervezőinek tervei szerint egy konferenciakötetben is megjelentetve az előadásokat.

IRODALOM

- Heltai P. 2014. Mi az, amit a gép nem tud fordítani? In: Fata, I. és Veresné Valentinyi, K. (szerk.) Szaknyelv és szakfordítás tanulmányok a Szakfordítás és a fordítóképzés aktuális témáiról. Szent István Egyetem. 7–29.
- Lanstyák I. 2020. A funkcióigés szerkezetek megítélése a nyelvhelyesség és a nyelvi helyénvalóság szempontjából. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* 22/1: 53–78.
- Nida, E. 1964. *Towards a Science of Translating*, Brill.

Szentirmay Piroska